

Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарының әскери киім нысанын киіп жүру және айырым белгілерін, сондай-ақ басқа да белгілерді тағып жүру қағидаларын бекіту туралы

Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрінің 2017 жылғы 24 тамыздағы № 476 бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2017 жылғы 28 қыркүйекте № 15803 болып тіркелді

"Әскери қызмет және әскери қызметшілердің мәртебесі туралы" Қазақстан Республикасы Заңы 23-бабының 1-тармағына сәйкес БҰЙЫРАМЫН:

Ескерту. Кіріспе жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 29.08.2025 № 1182 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң 16.09.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

1. Қоса беріліп отырған Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарының әскери киім нысанын киіп жүру және айырым белгілерін, сондай-ақ басқа да белгілерді тағып жүру қағидалары бекітілсін.

2. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің Тылы және қару-жарақ бастығының басқармасы Қазақстан Республикасы белгіленген заңнамада тәртіппен:

1) осы бұйрықты Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде мемлекеттік тіркеуді;

2) осы бұйрықтың көшірмесін мемлекеттік тіркелген күннен бастап күнтізбелік он күн ішінде қағаз және электрондық түрде қазақ және орыс тілдерінде Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің эталондық бақылау банкіне ресми жариялау және енгізу үшін "Республикалық құқықтық ақпарат орталығы" шаруашылық жүргізу құқығындағы республикалық мемлекеттік кәсіпорнына жолдауды;

3) осы бұйрықты алғашқы ресми жарияланғанынан кейін Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрлігінің интернет-ресурсында орналастыруды;

4) мемлекеттік тіркелген күннен бастап күнтізбелік он күн ішінде осы 2-тармақтың 1), 2) және 3) тармақшаларында көзделген іс-шаралардың орындалуы туралы мәліметтерді Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрлігінің Заң департаментіне жолдауды қамтамасыз етсін.

3. Осы бұйрықтың орындалуын бақылау Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерінде Қорғаныс министрінің бірінші орынбасары – Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері Бас штабының бастығына, басқа да әскерлер мен әскери құралымдарда – бірінші басшылардың шешімі бойынша жүктелсін.

4. Осы бұйрық лауазымды адамдарға, оларға қатысты бөлігінде жеткізілсін.

5. Осы бұйрық алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі.

Қазақстан Республикасының
Қорғаныс министрі генерал-полковник

С. Жасұзақов

"КЕЛІСІЛДІ"

Қазақстан Республикасының

Бас прокуроры

2-сыныпты мемлекеттік

әділет кеңесшісі

_____ Ж. Асанов

2017 жылғы 25 тамыз

"КЕЛІСІЛДІ"

Қазақстан Республикасы

Мемлекеттік күзет

қызметінің бастығы генерал-лейтенант

_____ А. Күреңбеков

2017 жылғы 28 тамыз

"КЕЛІСІЛДІ"

Қазақстан Республикасы

Ұлттық қауіпсіздік комитетінің Төрағасы

_____ К. Мәсімов

2017 жылғы 29 тамыз

"КЕЛІСІЛДІ"

Қазақстан Республикасының

Ішкі істер министрі

полиция генерал-полковнигі

_____ Қ. Қасымов

2017 жылғы 30 тамыз

Қазақстан Республикасы
Қорғаныс министрінің
2017 жылғы 24 тамыздағы
№ 476 бұйрығымен
бекітілген

Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарының әскери киім нысанын киіп жүру және айырым белгілерін, сондай-ақ басқа да белгілерді тағып жүру қағидалары

Ескерту. Қағидалар жаңа редакцияда - ҚР Қорғаныс министрінің 31.03.2025 № 333 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

1-тарау. Жалпы ережелер

1. Осы Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарының әскери киім нысанын киіп жүру және айырым белгілерін, сондай-ақ басқа да белгілерді тағып жүру қағидалары (бұдан әрі – Қағидалар) Қазақстан Республикасының Қарулы Күштерінде, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарында әскери киім нысанын кию және айырым белгісін, сондай-ақ басқа да белгіні тағу тәртібін айқындайды.

2. Қатардағы жауынгер, сержант және офицер құрамының лауазымында келісімшарт бойынша әскери қызмет өткеретін әскери қызметшілер, әскерге шақыру бойынша әскери қызмет өткеретін офицерлер мынадай әскери киім нысанын киіп жүреді:

1) салтанатты – салтанатты рәсімді орындағанда, салтанатты іс-шара, халықаралық келіссөз және шетел делегациясымен кездесу (әскери киім нысанын кию көзделген Қазақстан Республикасының мемлекеттік органы бірінші басшысының нұсқауы бойынша) өткізгенде, парадқа қатысқанда, әскери бөлімге (мекемеге, корабльге) Жауынгерлік Ту тапсырғанда, әскери қызметшіге мемлекеттік, ведомстволық награда табыс еткенде және әскери атақ бергенде, лауазымға тағайындалғанда тікелей бастыққа таныстырғанда, ресми қабылдауда, Әскери ант қабылдағанда, құрметті қарауыл құрамына тағайындалғанда, сондай-ақ әскери бөлімнің (мекеменің, корабльдің) жылдық мерекесі күні, салтанатты сапқа тұруда, отырыста, Отан қорғаушы күнінде және басқа да әскерлер мен әскери құралымдардың кәсіби мерекесі күнінде, корабльді суға жібергенде, қатарға қосылатын корабльде Әскери-теңіз туы көтерілгенде, ескерткішке және жауынгер зиратына гүлшоғын қойғанда, әскери құрмет көрсету көзделген адамды жерлегенде, шекаралық бақылау бөлімшесі қызмет өткерген уақытта ;

2) күнделікті – күнделікті қызметте (далалық сабақтан, оқ ату және дене шынықтыру дайындығы сабағынан басқа) және штабтағы, басқарма мен мекемедегі жұмыста, сондай-ақ қызметтен тыс уақытта (ҚК Әскери-теңіз күштерінен және теңіз жаяу әскері бөлімінен, Қазақстан Республикасы Ұлттық қауіпсіздік комитеті (бұдан әрі – ҰҚК) Шекара қызметінің теңіз бөлімшесінен басқа);

ҚК Әскери-теңіз күштерінде және теңіз жаяу әскері бөлімінде, ҰҚК Шекара қызметінің теңіз бөлімшесінде – жауынгерлік даярлық сабағында және тәуліктік (корабльдік) наряд құрамында қызмет өткергенде, жауынгерлік кезекшілікте, корабль теңізге шыққанда (оқу-жаттығуда), штабтағы, басқарма мен мекемедегі жұмыста, корабль (әскери бөлім) командирінің нұсқауы бойынша сабақта, сондай-ақ қызметтен тыс уақытта;

3) далалық – далалық сабақта, далалық жорықта, жауынгерлік кезекшілікте, оқу-жаттығуда, қарауыл құрамында, тәуліктік нарядта қызмет өткергенде, Мемлекеттік

шекараны қорғау және күзету міндеттерін орындағанда, оқу-жаттығу орталығындағы, полигондағы сабақта, гауптвахтада болғанда, күнделікті қызметте және басқада жауынгерлік іс-шараларында;

4) арнайы – арнайы оқу-жаттығу, оқу-жауынгерлік және жауынгерлік міндеттерді, арнайы жұмысты, сондай-ақ шаруашылық жұмысты орындағанда (жұмыс киімі), гауптвахтада ұсталғанда. Техника мен қару-жараққа қызмет көрсеткенде арнайы (жұмыс) киімі нысанын киюге әскери бөлім (мекеме) командирінің (бастығының) нұсқауы бойынша жол беріледі.

2-1. Резервте әскери қызмет өткеретін әскери қызметшілер далалық киім нысанын жауынгерлік даярлық бойынша сабақта немесе жиында, сондай-ақ дағдарысты жағдайдағы жиында киіп жүреді.

Ескерту. 2-1-тармақпен толықтырылды – ҚР Қорғаныс министрінің 29.05.2025 № 627 (19.05.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

3. Мерзімді әскери қызмет өткеретін әскери қызметшілер, әскери оқу орны (әскери факультет) курсанттары, әскери колледж кадеттері, әскери ұландары мынадай әскери киім нысанын киеді:

1) салтанатты – парадқа қатысқанда, әскери бөлімге (корабльге) Жауынгерлік Ту тапсырғанда, мемлекеттік және ведомстволық награда алғанда, Әскери ант қабылдағанда, құрметті қарауыл құрамына тағайындалғанда, әскери бөлімнің (корабльдің) жылдық мерекесі күнінде, Отан қорғаушы күніне және басқа да әскерлер мен әскери құралымдардың кәсіби мерекесі күні құрметіне салтанатты сапқа тұруда, корабльді суға жібергенде, қатарға қосылған корабльде Әскери-теңіз жалауын көтергенде, бөлім тұрған жерден босатылғанда, демалыста болған уақытта және әскери бөлім (корабль) командирінің нұсқауы бойынша;

2) күнделікті (ҚК Әскери-теңіз күштерінің, ҰҚК Шекара қызметі теңіз бөлімшесінің әскери қызметшілері үшін) – корабль теңізге оқу-жаттығуға, маневр жасауға, жауынгерлік кезекшілікке шыққанда, корабльдік (тәуліктік) наряд құрамында қызмет өткергенде және корабль (әскери бөлім) командирінің нұсқауы бойынша сабақта;

3) далалық – далалық сабақта, далалық жорықта, жауынгерлік кезекшілікте, оқу-жаттығуда, қарауыл, тәуліктік наряд құрамында қызмет өткергенде, Мемлекеттік шекараны қорғау және күзету міндеттерін орындағанда, оқу-жаттығу орталығындағы сабақта, сондай-ақ әскери бөлім (мекеме) командирінің (бастығының) нұсқауы бойынша күнделікті қызметте;

4) арнайы – арнайы оқу-жаттығу, оқу-жауынгерлік және жауынгерлік міндеттерді, арнайы жұмысты, сондай-ақ шаруашылық жұмысты орындағанда (жұмыс киімі), гауптвахтада ұсталғанда. Техника мен қару-жараққа қызмет көрсеткенде арнайы (жұмыс) киімі нысанын киюге әскери бөлім (мекеме) командирінің (бастығының) нұсқауы бойынша жол беріледі.

Ескерту. 3-тармаққа өзгеріс енгізілді – ҚР Қорғаныс министрінің 29.08.2025 № 1182 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң 16.09.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

4. Әскери қызметшілер жауынгерлік, арнайы және терроризмге қарсы операцияда, оқу-жаттығуда, арнайы міндеттерді орындағанда, жауынгерлік кезекшілікте (жауынгерлік қызметте) жеке қорғаныс құралдарын киіп (броньды кеудеше, дулыға, көзілдірік, қорғаныс шынтакқап пен тізеқап (жіліншікқап) тағып) жүреді.

5. Саптық байқау, сапқа тұрғызу және қызметтік кеңес пен жиналыс үшін киім нысанын осы іс-шараны өткізетін адам жариялайды.

Патрульдік қызметті, бақылау-өткізу пунктіндегі кезекшілікті атқару үшін, сондай-ақ басқарма, әскери бөлім мен мекеме штабының ғимаратындағы бақылау-өткізу қызметін жүзеге асыратын әскери қызметшілер үшін киім нысанын әскери бөлім (мекеме) командирі (бастығы), әскери полиция органында әскери полиция органының бастығы жариялайды.

6. ҚК, басқа да әскерлер мен әскери құралымдар әскери бөлімінің (кораблінің) командирлері, мекемесінің бастықтары:

1) әскери қызметшілерге әскери киім нысаны киюге берілгенде оны мұқият үйлестіріп пішуді, мерзімді әскери қызмет өткеретін әскери қызметшілерге, әскери оқу орны (әскери факультет) курсанттарына, әскери колледж кадеттеріне, әскери ұландарына бекітіліп берілген мүлікке таңба қоюды ұйымдастырады;

2) барлық бөлімшеде тұрмыстық қызмет көрсету бөлмесін, киім-кешек пен аяқ киім кептіретін бөлмені, рота мүлкі және мерзімді әскери қызмет өткеретін әскери қызметшілердің, әскери оқу орны (әскери факультет) курсанттарының, әскери колледж кадеттерінің, әскери ұландарының жеке заттары сақталатын қойманы жабдықтау бойынша шаралар қабылдайды, киім-кешек пен аяқ киім заттарын уақтылы жууды және жөндеуді қамтамасыз етеді;

3) саптық байқауды кезең-кезеңімен өткізеді. Таңертеңгілік қарап-тексеруде, саптық байқауда, сондай-ақ жазғы (қысқы) киім нысанына көшкенде, барлық сапқа тұрғызуда және сабақ басталар алдында белгіленген киім нысанын, сыртқы келбетін, киім-кешек пен аяқ киім заттарының жай-күйін тексереді.

Әскери қызметшілердің және әскери міндеттілердің киім нысанын бөлімшенің және қызметтік үй-жайдың шкафында сақтауға жол беріледі.

Ескерту. 6-тармаққа өзгеріс енгізілді – ҚР Қорғаныс министрінің 29.08.2025 № 1182 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң 16.09.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

7. Гарнизон құрамына кіретін әскери бөлім мен мекеменің әскери қызметшілері үшін жазғы немесе қысқы киім нысанына көшу, заттай мүлік заттарын көктемде киюді бастау және күзде киюді тоқтату тиісті гарнизон бастығының бұйрығымен белгіленеді.

Бұл ретте жазғы уақытта салқын ауа райында және қысқы уақытта жылы ауа райында маусымдық киім нысанының заттарын, сондай-ақ үлкен бастықтың нұсқауы бойынша маусым бойынша емес киім нысанының заттарын киюге жол беріледі.

8. Әскери қызметші басқа гарнизонда уақытша болғанда осы гарнизон үшін белгіленген маусым бойынша киім нысанын киіп жүреді.

9. Сапармен болатын елдегі Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрлігі әскери атташесі аппаратының, әскери өкілдігінің, басқа мемлекеттің әскери оқу орнында білім алатын, сондай-ақ басқа мемлекет аумағында қызметтік іссапарда болатын немесе шетел әскери делегациясын қарсы алуды және олармен бірге жүруді ұйымдастыру іс-шараларына қатысатын әскери қызметшілер ҚК түрі және әскер тегі бойынша немесе ратификацияланған уағдаластыққа сәйкес киім нысанын киіп жүреді.

Таяу және алыс шет елге ұшатын ҰҚК Авиация қызметінің әуе кемелері экипажының әскери қызметшілері арнайы нысанды киімді (өкілдік) киеді.

10. ҚК Әскери-теңіз күштерінен және ҰҚК Шекара қызметінің теңіз бөлімшесінен ауыстырылғаннан, корабльдік әскери атағы бар адамдардан басқа, басқа басқару органына, әскери бөлімге (мекемеге) қызмет өткеру үшін ауыстырылған қатардағы жауынгер, сержант және офицер құрамының лауазымында келісімшарт бойынша әскери қызмет өткеретін әскери қызметшілер, әскерге шақыру бойынша әскери қызмет өткеретін офицерлер кию мерзімі аяқталғанға дейін ауыстырылған күні олар киіп жүрген әскери киім нысанын киіп жүреді. Одан кейін оларға осы басқару органы, әскери бөлім (мекеме) үшін белгіленген киім нысаны беріледі.

11. ҚК Әскери-теңіз күштеріне және теңіз жаяу әскері бөліміне, ҰҚК Шекара қызметінің теңіз бөлімшесіне қызмет өткеру үшін ауыстырылған ҚК-да, басқа да әскерлер мен әскери құралымдарда қатардағы жауынгер, сержант және офицер құрамының лауазымында келісімшарт бойынша әскери қызмет өткеретін әскери қызметшілер, әскерге шақыру бойынша әскери қызмет өткеретін офицерлер ҚК Әскери-теңіз күштері және теңіз жаяу әскері бөлімі, ҰҚК Шекара қызметі теңіз бөлімшесі әскери қызметшілерінің әскери киім нысанын киіп жүреді.

12. Басқа басқару органына, әскери бөлімге (мекемеге) қызмет өткеру үшін ауыстырылған авиация жоғары офицер құрамының әскери қызметшілері ҚК Әскери-әуе күштері әскери қызметшілерінің әскери киім нысанын киіп жүреді.

Басқа басқару органына, әскери бөлімге (мекемеге) қызмет өткеру үшін ауыстырылған корабльдік әскери атағы бар ҚК Әскери-теңіз күштерінде және ҰҚК Шекара қызметінің теңіз бөлімшесінде келісімшарт және әскерге шақыру бойынша әскери қызмет өткеретін офицерлер ҚК Әскери-теңіз күштері және ҰҚК Шекара қызметі теңіз бөлімшесі әскери қызметшілерінің әскери киім нысанын киіп жүреді.

13. Қазақстан Республикасы Ұлттық ұланының басқару органына, әскери бөліміне (мекемесіне) қызмет өткеру үшін ауыстырылған ҚК-да, басқа да әскерлер мен әскери құралымдарда қатардағы жауынгер, сержант және офицер құрамының лауазымында

келісімшарт бойынша әскери қызмет өткеретін әскери қызметшілер, әскерге шақыру бойынша әскери қызмет өткеретін офицерлер Ұлттық ұлан әскери қызметшілерінің киім нысанын киіп жүреді.

14. Басқа басқару органына, әскери бөлімге (мекемеге) ауыстырылған ҚК Әскери-теңіз күштерінде және ҰҚК Шекара қызметінің теңіз бөлімшесінде (корабльдік әскери атағы бар адамнан басқа), әскери полицияда қатардағы жауынгер, сержант және офицер құрамының лауазымында келісімшарт бойынша әскери қызмет өткеретін әскери қызметшілер, әскерге шақыру бойынша әскери қызмет өткеретін офицерлер кию мерзімі аяқталғанға дейін олар ауыстырылған күні киіп жүрген әскери киім нысанын киіп жүреді. Одан кейін оларға осы басқару органы, әскери бөлім (мекеме) үшін белгіленген киім нысаны беріледі.

15. Әскери оқу орнында (әскери факультетте) қатардағы жауынгер, сержант және офицер құрамының лауазымында келісімшарт бойынша әскери қызмет өткеретін әскери қызметшілер, әскерге шақыру бойынша әскери қызмет өткеретін офицерлер (білім алатын офицерден басқа) осы әскери оқу орны қарамағында болатын сол ҚК түрінің, әскер тегінің, басқа да әскерлер мен әскери құралымдардың (қызметтің) әскери киім нысанын киіп жүреді.

16. Әскери оқу орнында (әскери факультетте) білім алатын офицерлер келген сол ҚК түрінің, әскер тегінің, басқа да әскерлер мен әскери құралымдардың (қызметтің) киім нысанын киіп жүреді.

17. Курстық даярлықтан өткенде білім алатын әскери қызметшілер келген ҚК түрінің, әскер тегінің, басқа да әскерлер мен әскери құралымдардың (қызметтің) киім нысанын киіп жүреді.

18. ҚК Әскери-теңіз күштерінде және теңіз жаяу әскерінде, ҰҚК Шекара қызметінің теңіз бөлімшесінде келісімшарт және әскерге шақыру бойынша әскери қызмет өткеретін, әскери оқу орнында білім алатын офицерлер ҚК Әскери-теңіз күштері және теңіз жаяу әскері бөлімі, ҰҚК Шекара қызметі теңіз бөлімшесі әскери қызметшілерінің киім нысанын киіп жүреді.

19. Ұлттық ұлан авиациясы, ҰҚК Авиация қызметі, мемлекеттік авиацияның ұшу қауіпсіздігі органы әскери қызметшілерінің киім нысаны ҚК Әуе қорғанысы күштері әскери қызметшілерінің киім нысанына сәйкес.

ҰҚК Шекара қызметі теңіз бөлімшесі әскери қызметшілерінің киім нысаны ҚК Әскери-теңіз күштері әскери қызметшілерінің киім нысанына сәйкес.

ҰҚК Шекара академиясы әскери қызметшілерінің киім нысаны ҰҚК Шекара қызметі әскери қызметшілерінің киім нысанына сәйкес.

20. Курсанттар әскери, арнайы оқу орны құрамына кіретін ҚК түрі, әскер тегі, басқа да әскерлер мен әскери құралымдар үшін белгіленген киім нысанын киіп жүреді.

21. Қарауылдық қызмет өткеру кезінде әскери киім нысанын кию тәртібі Қазақстан Республикасы Президентінің 2007 жылғы 5 шілдедегі № 364 Жарлығымен бекітілген

Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің, басқа да әскерлері мен әскери құрылымдарының гарнизондық және қарауылдық қызметтер жарғысында айқындалған.

22. Қатардағы жауынгер, сержант және офицер құрамының лауазымында келісімшарт бойынша әскери қызмет өткеретін әскери қызметшілерге, әскерге шақыру бойынша әскери қызмет өткеретін офицерлерге қызметтен тыс уақытта, ал қызмет уақытында әскери бөлім (мекеме) командирінің (бастығының) нұсқауы бойынша азаматтық киім киіп жүруге жол беріледі.

Әскери киім нысанының бұрын қолданыста болған заттарын киіп жүруге кию мерзімі өткенге және киім нысанының жаңа үлгідегі ұқсас заттарымен қамтамасыз етілгенге дейін жол беріледі.

23. Мүкәммалдық жылы киім қысқы уақытта төмен температурада әскери бөлім командирінің (мекеме бастығының) нұсқауы бойынша киіледі.

24. Арнайы (жұмыс) киім нысаны тек әскери бөлім мен мекеме аумағында, сондай-ақ егер олар аумақтан тыс болса, жұмыс істейтін жерде, жауынгерлік, оқу-жауынгерлік және арнайы міндеттер орындалатын жерде киіледі. Арнайы (жұмыс) киім нысанын жұмыс істейтін жерге, жауынгерлік, оқу-жауынгерлік, оқу-жаттығу, арнайы міндеттер орындалатын жерге дейін барғанда және кері қайтқанда киюге жол беріледі.

Белгіленбеген киім нысанының үлгісін арнайы (жұмыс) киім нысаны ретінде киюге жол беріледі. Бұл ретте әскери қызметшілер тобы әртекті затпен қамтамасыз етілгенде олардың сол жұмыс киімінде тұрақты тұрған пункттен тыс шығуына жол берілмейді.

2-тарау. Қазақстан Республикасы ҚҚ, басқа да әскерлері мен әскери құралымдары әскери киім нысанының жеке заттарын кию 1-параграф. Бас киім

25. Белгіленген үлгідегі және түстегі берет оң жаққа қарай аздап түсіріліп, бедерлі түсті берет сол жаққа қарай түсіріліп, ал күнқағары бар құлақшын (қаракөлден), құлақшын (жүн және сұр түсті қаракөл), снуды бар далалық малақай (малақай-маска), фуражка, кепи, әйелдер шляпасы, панама мен бандана тура, түсірілмей, малақай, фуражка, кепи, әйелдер шляпасы күнқағары қас деңгейінде, ал оның төменгі жиегі қастың үстіне көлденең қойылған екі саусақ ені бойында тұратындай етіп киіледі. Кокарда (жұлдыз, эмблема) ортасы кеңсірік үстіне тура келеді.

Әскери оқу орнының курсанттары, кадеттері, ҰҚК Шекара академиясында ашық жасыл түсті, Қазақстан Республикасының Төтенше жағдайлар министрлігінде қызғылт-сары түсті, Десанттық-шабуылдау әскерлерінің мамандығы бойынша білім алатындар көгілдір түсті берет киіп жүреді.

Ескерту. 25-тармаққа өзгеріс енгізілді – ҚР Қорғаныс министрінің 29.08.2025 № 1182 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң 16.09.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

26. Арнайы киім нысаны бас киімінің түсін ҚК-ның, басқа да әскерлер мен әскери құралымдардың бірінші басшылары міндеттерді орындау және қызмет өткеру өңіріне байланысты айқындайды.

27. Халықаралық әуежай әскери қатынас комендатурасының әскери қызметшілеріне қаракөл құлақшын, қара көк түсті фуражка мен кепи киюге жол беріледі.

Қызметтік міндеттерінде өткізу пунктінде құжат ресімдеуге қатысу көзделген ҰҚК Шекара қызметі шекаралық бақылау бөлімшесінің әскери қызметшілеріне қаракөл құлақшын киюге жол беріледі.

28. Құлаққабы түсірілген құлақшынды сыртқы ауа температурасы -10°C және одан төмен болғанда киюге жол беріледі. Сапта командирдің (бастықтың) нұсқауы бойынша құлақшынның айнала жиегі мен құлаққабы түсіріледі, құлаққап ұшы артқа байланады. Құлаққап жиналып тұрғанда тоқыма баудың байланған ұшы құлаққап астына жиналады.

Қару-жарақ пен әскери техникаға қызмет көрсеткенде, шаруашылық жұмыста және бөлімше (бастығы) командирінің нұсқауы бойынша құлақшынның айнала жиегі мен құлаққабы түсіріледі.

29. Үлкен бастықтың нұсқауы бойынша:

1) салтанатты және күнделікті қысқы киім нысанында жылы ауа райында қаракөл құлақшын және тері құлақшын орнына фуражка немесе берет (әскери қызметші әйелдер үшін – әйелдер шляпасы);

2) қысқы далалық киім нысанында далалық малақай орнына қаракөл құлақшын және тері құлақшын;

3) жазғы киім нысанында (тек Десанттық-шабуылдау әскерлерінің, теңіз жаяу әскерінің және арнайы мақсаттағы бөлім мен бөлімшенің, сондай-ақ басқа да әскерлер мен әскери құралымдар әскери бөлімінің әскери қызметшілері үшін) далалық бүркеніш түсті кепи орнына берет;

4) жазғы күнделікті киім нысанында кепи орнына фуражка киіледі (әскери қызметші әйелдер үшін – әйелдер шляпасы).

5) жазғы далалық киім нысаны кезінде далалық кепидің орнына – далалық панам, ҰҚК ШҚ-да және Шекара академиясында далалық кепидің және далалық панаманың орнына – жасыл түсті фуражка.

2-параграф. Сыртқы киім

30. Әскери қызметші әйелдерден басқа, қатардағы жауынгер, сержант және офицер құрамының лауазымында келісімшарт бойынша әскери қызмет өткеретін әскери қызметшілер, әскерге шақыру бойынша әскери қызмет өткеретін офицерлер үшін жағасы тері (жоғары офицер құрамында, полковник пен 1-дәрежелі капитанда жағасы қаракөл) қысқы пальтоның алдыңғы барлық түймесі оң жаққа қарай салынады.

Әскери қызметші әйелдер үшін жағасы тері (полковник пен 1-дәрежелі капитанда — жағасы қаракөл) қысқы пальтоның алдыңғы барлық түймесі сол жаққа қарай салынады. Еденнен қысқы пальтоның етегіне дейінгі аралық 38 – 40 сантиметр.

Салтанатты киім нысанында қысқы пальто салтанатты белдікпен және аксельбантпен киіледі.

Қысқы пальто сыртқы жағына қарай ұқыпты қаратылып бүктелген қалыпта сол жақ қолда ұстап жүріледі.

31. № 1 салтанатты киім нысанында ҚК құрметті қарауыл бөлімшесі үшін жағасы сұр түсті қаракөл қысқы пальтоның алдыңғы барлық түймесі оң жаққа қарай салынады.

№ 2 салтанатты киім нысанында (ҚК-ның үш түрі) ҚК құрметті қарауыл бөлімшесі, Ұлттық ұланның және Мемлекеттік күзет қызметінің құрметті қарауыл бөлімшесі үшін үлкен бастықтың нұсқауы бойынша жағасы сұр (қара) түсті қаракөл қысқы пальтоның жоғарғы түймесін салмауға жол беріледі. Бұл ретте тігісі сыртқы жағына қайырылады және ұқыпты үтіктеп басылады.

Қысқы пальто салтанатты белдік белбеумен және аксельбантпен киіледі.

Қысқы пальто сыртқы жағына қарай ұқыпты қаратылып бүктелген қалыпта сол жақ қолда ұстап жүріледі.

32. Қысқы күртеше желден қорғайтын қайырмасы бар "сыдырмалы" ілмекке салынады. Желден қорғайтын қайырманың барлық түймесі астарлы ілмекке оң жаққа салынады, әскери қызметші әйелдерде сол жаққа).

Жылы ауа райында қысқы күртешенің жоғарғы түймесін салмай және (немесе) капюшонсыз киюге жол беріледі.

Қысқы күртеше сыртқы жағына қарай ұқыпты қаратылып бүктелген қалыпта сол жақ қолда ұстап жүріледі.

33. Қатардағы жауынгер, сержант және офицер құрамының лауазымында келісімшарт бойынша әскери қызмет өткеретін әскери қызметшілер, әскерге шақыру бойынша әскери қызмет өткеретін офицерлер үшін маусымдық далалық күртешенің және күнделікті маусымдық күртешенің (Әскери-теңіз күштері үшін) барлық түймесі алдыңғы жағынан астарлы ілмекке салынады.

Жылы ауа райында маусымдық далалық күртешенің жоғарғы түймесін салмай және (немесе) капюшонсыз киюге жол беріледі.

Маусымдық далалық күртеше сыртқы жағына қарай ұқыпты қаратылып бүктелген қалыпта сол жақ қолда ұстап жүріледі.

34. Плащ-жамылғының барлық түймесі салынады және жауын-шашынды ауа райында (капюшонмен немесе капюшонсыз) жазғы және қысқы сыртқы киім сыртынан киіледі.

Плащ-жамылғыны иық бауда бүктелген және жиналған немесе сыртқы жағына қарай ұқыпты қаратып бүктелген қалыпта сол жақ қолда ұстап жүруге жол беріледі.

35. Әскери оқу орнының курсанттары және Әскери-теңіз күштерінде және ҰҚК Шекара қызметінің теңіз бөлімшесінде мерзімді әскери қызмет өткеретін әскери қызметшілер бушлатының барлық ілгегі мен түймесі салынады және қара түсті жүн (шұға) галстукпен киіледі, жағасына ақ түсті жаға астары тігіледі.

36. Мундирдің (тужурканың) барлық түймесі оң, әскери қызметші әйелдерде сол жаққа қарай салынады. Мундир (тужурка) салтанатты белдікпен, қолғаппен және аксельбантпен, ал саптан тыс салтанатты белдіксіз және қолғапсыз киіледі.

Салтанатты киім нысанында жоғарғы офицер құрамына және полковниктерге екі жаққа қаусырмалы сұр түсті салтанатты мундир киюге жол беріледі.

Десанттық-шабуылдау әскерлерінің, теңіз жаяу әскері және арнайы мақсаттағы бөлім мен бөлімшенің, сондай-ақ басқа да әскерлер мен әскери құралымдар әскери бөлімінің әскери қызметшісіне салтанатты киім нысанында мундирді (тужурканы) галстукпен жейде орнына тельняшкамен киюге жол беріледі.

37. Стратегиялық, жедел-стратегиялық, жедел-тактикалық, жедел-аумақтық, жергілікті әскери басқару органында қатардағы жауынгер, сержант және офицер құрамының лауазымында келісімшарт бойынша әскери қызмет өткеретін және әскери кафедра (әскери факультет), ҰҚК Шекара қызметі шекаралық бақылау бөлімшесі, Авиация қызметі (оқшауланған құрылымдық бөлімшеден басқа), ҰҚК әскери полиция органы, әскери қатынастар органы әскери қызметшілерінің, әскерге шақыру бойынша әскери қызмет өткеретін, әскери, арнаулы оқу орнының (оқу процесін қамтамасыз ету бөлімшесінен және курсанттан басқа), сондай-ақ ҚК, басқа да әскерлер мен әскери құралымдар (бұдан әрі – басқару органы) әскери бөлімі (мекемесі, оқшауланған құрылымдық бөлімшесі) офицерлерінің, сондай-ақ ҚК, басқа да әскерлер мен әскери құралымдар әскери бөлімдері (оқшауланған құрылымдық бөлімшенің мекемелері) (бұдан әрі – басқару органы) командирлерінің (бастықтарының) және олардың орынбасарларының күнделікті киіп жүруі үшін № 1 күнделікті киім нысаны күнделікті костюм (жеңі ұзын күртеше мен шалбар) көзделеді.

Ескерту. 37-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 29.08.2025 № 1182 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң 16.09.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

38. Нысанды сыртқы жейде мен нысанды фланель жейденің алдыңғы жағы түсірілмей, екі жаны жиналып шалбарға салынады, тельняшкамен және нысанды жағамен киіледі. Жазғы уақытта тельняшкасыз киюге жол беріледі.

39. Белгіленген түсті жұмыс костюмі (ӘТК және шекара қызметінің теңіз бөлімшесі үшін) шалбарға салынбайды, тельняшкамен және нысанды жағамен киіледі.

40. Далалық костюм күртешесінің барлық түймесі оң жаққа қарай салынады.

Мерзімді әскери қызмет өткеретін әскери қызметшілер, әскери оқу орны (әскери факультет) курсанттары, әскери колледж кадеттері, әскери ұландары далалық костюмге

жоғарғы жиегі жағадан 1 – 2 миллиметр шығып тұратын ақ түсті таза жаға астарын тағады.

Қатардағы жауынгер, сержант және офицер құрамының лауазымында келісімшарт бойынша әскери қызмет өткеретін әскери қызметшілерге, әскерге шақыру бойынша әскери қызмет өткеретін офицерлерге далалық костюмді ақ түсті жаға астарымен киюге жол беріледі.

Далалық костюм футболкамен (тельняшкамен) киіледі. Десанттық-шабуылдау әскерлерінде, теңіз жаяу әскері мен бөлімшесінде күртешенің алдыңғы жағы түсірілмей, екі жаны жиналып шалбарға салынады.

Далалық костюм далалық сабақта, далалық жорықта, жауынгерлік кезекшілікте, оқу-жаттығуда, қарауыл құрамында, тәуліктік нарядта қызмет өткергенде, Мемлекеттік шекараны қорғау және күзету міндеттерін орындағанда, оқу-жаттығу орталығында, полигонда болатын сабақта, күнделікті қызметте және басқа да жауынгерлік іс-шараларда амунициямен, ал сабақтан тыс уақытта амунициясыз (мерзімді әскери қызмет өткеретін әскери қызметшіден, әскери оқу орны (әскери факультет) курсантынан, әскери колледж кадетінен, әскери ұланынан басқа) киіп жүріледі.

Далалық күртеше амунициямен тек далалық сабақта, далалық жорықта, жауынгерлік кезекшілікте, оқу-жаттығуда, қарауыл құрамында, тәуліктік нарядта қызмет өткергенде, Мемлекеттік шекараны қорғау және күзету міндеттерін орындағанда, оқу-жаттығу орталығындағы, полигондағы сабақта, күнделікті қызметте және басқада жауынгерлік іс-шараларында киіледі, ал сабақтан тыс амунициясыз (мерзімді әскери қызмет өткеретін әскери қызметшіден, әскери оқу орны (әскери факультет) курсантынан, әскери колледж кадетінен, ұланынан және "Жас ұлан" республикалық мектеп тәрбиеленушісінен басқа).

Далалық тік пішілген шалбар далалық бөтеңкеге салынады. Шалбарды далалық бөтеңкеге сыртына түсіріп, салмай киюге жол беріледі.

Ескерту. 40-тармаққа өзгеріс енгізілді – ҚР Қорғаныс министрінің 29.08.2025 № 1182 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң 16.09.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

41. Қысқы далалық күртеше желден қорғайтын қайырмасы бар "сыдырмалы" ілмекке салынады. Қайырманың барлық түймесі оң жаққа қарай астарлы ілмекке салынады. Ауа райына байланысты қысқы далалық күртеше қысқы немесе жазғы далалық шалбармен киіледі. Шалбарды сыртына түсіріп, далалық бөтеңкеге салмай киюге жол беріледі.

Қысқы далалық күртеше жоғарғы түймесі салынбай, капюшонсыз және (немесе) жағасы тоқыма манишкасыз киюге жол беріледі.

Қысқы далалық күртеше амунициямен тек далалық сабақта, ал сабақтан тыс амунициясыз (мерзімді әскери қызмет өткеретін әскери қызметшіден, әскери оқу орны курсантынан, әскери колледж кадетінен, әскери ұланынан басқа) киіп жүріледі.

Ескерту. 41-тармаққа өзгеріс енгізілді – ҚР Қорғаныс министрінің 29.08.2025 № 1182 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң 16.09.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

42. Жұмыс күртешесі (арнайы киім нысаны) айырым белгілерісіз киіледі, барлық түймесі салынады және ақ түсті жаға астарымен киіледі, оның жоғарғы жиегі жағадан 1 – 2 миллиметр шығып тұрады (ҰҚК Авиация қызметінен басқа).

Жазғы уақытта күндізгі ауа температурасы +20°C және одан жоғары болғанда күртешенің жоғарғы түймесі салынбай және белдік белбеусіз киіледі, бұл ретте күртеше қайырмасының жоғарғы бұрышы лацкан түрінде қайырылады және күртешенің жеңі шынтақ буынынан 2 – 4 сантиметр жоғары қайырылады (ҰҚК Авиация қызметінен басқа).

43. Халықаралық әуежай әскери қатынастар комендатурасының әскери қызметшілеріне сұр түсті қаракөл жағалы қысқы пальто, қара көк түсті мундир мен шалбар, күнделікті костюм киіп жүруге жол беріледі.

Қызметтік міндеттерінде өткізу пунктінде құжат ресімдеуге қатысу көзделген ҰҚК Шекара қызметі шекаралық бақылау бөлімшесінің әскери қызметшілеріне сұр түсті қаракөл жағалы қысқы пальто киіп жүруге жол беріледі.

44. Қысқы пальто, қысқы күртеше, маусымдық күртеше, мундир, тужурка, китель, сыртқы нысанды жейде, нысанды фланель жейде белгіленген үлгіде, таза және үтіктеп киіледі. Шалбарға тік қыр салынған.

Юбка белгіленген үлгіде, таза және үтіктеп, қырсыз киіледі. Юбканың етегі тізе деңгейінде.

Пальто, мундир, тужурка мен китель қалтасының қайырмасы сыртқа түсірілген.

Айырым белгісі дұрыс және ұқыпты тігілген (бекітілген).

45. Далалық жағдайдағы сабақта және оқу-жаттығуда далалық киім нысаны жеке қару және жұмыс үшін қажетті керек-жарақ тағылып киіледі.

46. Жазғы күнделікті киім нысанында күнделікті жеңіл жүн мата кительді немесе тужурка мен шалбарды (юбканы) киюге жол беріледі.

47. Мыналарды (үлкен бастықтың нұсқауы бойынша) киюге жол беріледі:

1) қысқы күнделікті киім нысанында жылы ауа райында және жазғы күнделікті киім нысанында суық ауа райында капюшонсыз қысқы күртеше;

2) қысқы күнделікті киім нысанында қара түсті қысқы пальто (тек Әскери-теңіз күштерінің және ҰҚК Шекара қызметі теңіз бөлімшесінің әскери қызметшілері үшін);

3) қысқы және жазғы күнделікті киім нысанында китель орнына далалық свитер;

4) қысқы далалық киім нысанында жылы ауа райында және жазғы далалық киім нысанында суық ауа райында қысқы далалық күртеше орнына маусымдық далалық күртеше.

3-параграф. Жейде, галстук, футболка, майка (тельняшка), кашне мен қолғап

48. Жейденің барлық түймесі оң жаққа, әскери қызметші әйелдер үшін сол жаққа қарай салынады және погон мен галстук (әйелдер галстугы) тағылып киіледі. Киілген мундир, китель, тужуркада жейде жағасы мундир (китель, тужурка) жағасының жоғарғы жиегімен бір деңгейде немесе одан кемінде 0,5 сантиметр шығып тұруға тиіс.

49. Мынадай жейдені киюге жол беріледі:

1) салтанатты және жазғы салтанатты киім нысанында мундирсіз (тужуркасыз) галстук тағылған, ал қызметтік үй-жайда кез келген жыл уақытында. Қызметтік міндеттерінде өткізу пунктінде құжатты ресімдеуге қатысу көзделген ҰҚК Шекара қызметі шекаралық бақылау бөлімшесінің әскери қызметшісіне жазғы уақытта қызмет өткергенде галстук тақпай, қысқа жеңді;

2) Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрлігінің басшылық құрамына жазғы күнделікті киім нысанында кительсіз (тужуркасыз) погон мен галстук (әйелдер галстугы) тағылған ашық жусан түстес, ашық көк және ақ түсті, ал дәрісханадағы (шеберханадағы) сабақта кез келген жыл уақытында.

Белгіленген үлгідегі және түстегі жейде таза, үйлестіріп пішілген және үтіктелген, дұрыс таңдалған погон тағылып киіледі.

Түсі өнген және үтіктелмеген жейде, жейдені нысаны бұзылған және ластанған погон тағып киюге, сондай-ақ жейденің артқы бойына бүрмені үтіктеп жазуға жол берілмейді.

50. Галстук жейдеге тағылады және жоғарғы жағынан үшінші және төртінші түйме арасында белгіленген үлгідегі алтын түстес бекітпемен қыстырылады (әйелдер галстугынан басқа). Галстук ұдайы таза күйде тағылады. Түсі өнген және ластанған галстук тағуға жол берілмейді.

51. Футболка (тельняшка) № 1 күнделікті киім нысанында, далалық және арнайы киім нысанында киіледі. Жазғы уақытта техникаға қызмет көрсету жұмысында, шаруашылық жұмыста футболканы бүркеніш түсті далалық жазғы күртешесіз немесе арнайы (жұмыс) күртешесіз киюге жол беріледі.

Десанттық-шабуылдау әскерінің, Арнайы операциялар күштерінің, әскери барлау, теңіз жаяу әскері, Қорғаныс министрлігі мен Бас штабтың режимі мен қауіпсіздігін қамтамасыз ету қызметін атқаратын әскери полицияның, ҚК әскери полициясы жедел ден қою бөлімшесінің, сондай-ақ ҚК-ның, басқа да әскерлер мен әскери құралымдардың арнайы мақсаттағы бөлімі мен бөлімшесінің әскери қызметшілеріне, Төтенше жағдайлар министрлігінің және Ұлттық ұланның әскери қызметшілеріне киім нысанының барлық түрін киіп жүру кезінде футболканың орнына тельняшка, жеңі жоқ тельняшка немесе жеңі қысқа тельняшка киіп жүруге жол беріледі.

52. Ақ түсті кашне қысқы пальто жағасы астына ұқыпты салынып тағылады. Кашненің жоғарғы жиегі жағадан 1 – 2 сантиметр біркелкі шығып тұрады. Түсі өнген, белгіленбеген түсті және үлгідегі кашне тағуға жол берілмейді.

53. Халықаралық әуежай әскери қатынас комендатурасының әскери қызметшілеріне ашық көк түсті жейде киюге, қара көк түсті кашне мен галстук тағуға жол беріледі.

54. Салтанатты қолғап парадта салтанатты киім нысанында киіледі. Салтанатты киім нысанында ақ түсті былғары қолғап киюге жол беріледі. Салтанатты киім нысанында парадта қара түсті қолғап ерекше нұсқау бойынша киіледі.

Қысқы қолғап қысқы күнделікті, далалық және жұмыс киімі нысанында киіледі, сондай-ақ жазғы киім нысанында суық ауа райында киюге жол беріледі. Қысқы қолғап орнына жылы қара түсті былғары, жүн қолғап және қорғаныш түсті қысқы қолғап киюге жол беріледі.

Әскери сәлемдесу кезінде қолғап шешілмейді.

Қысқы нысанды киімде жылы ауа райында қысқы қолғапты кимеуге жол беріледі.

4-параграф. Аяқ киім, ұйық, шұлық пен колготки

55. Әскери киім нысанын кигенде белгіленген үлгідегі, дұрыс жай-күйдегі және үнемі таза ұсталатын аяқ киім киіледі. Бәтеңкенің бауы ұқыпты байланып, бауының ұшы қонышқа салынады. Үстіңгі жағы бүлінген немесе өкшесі желінген аяқ киімді, етіктің қонышын түсіріп немесе қайырып киюге жол берілмейді. Жазда корабльдік құрамға корабльде, сондай-ақ жауынгерлік кезекшілік атқаратын ҚК Әуе қорғанысы күштері Әуе шабуылына қарсы қорғаныс әскерлерінің әскери қызметшілеріне сандалет киіп жүруге жол беріледі. Әскери колледж кадеттеріне, әскери ұландарына жаппай спорттық іс-шаралар уақытында және дене шынықтыру сабағында, сондай-ақ сабақтан бос уақытта спорттық кроссовки киіп жүруге жол беріледі.

Ескерту. 55-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 29.08.2025 № 1182 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң 16.09.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

56. Мыналарды (үлкен бастықтың нұсқауы бойынша) киюге жол беріледі:

1) жазғы далалық киім нысаны кезінде құм түстес жазғы далалық бәтеңке орнына жазғы далалық қара түсті бәтеңке (күзде-көктемде жауын-шашын және оның салдары болғанда, қару-жарақ пен әскери техникаға қызмет көрсету, жөндеу, шаруашылық және арнайы жұмыс уақытында, Мемлекеттік шекараны күзету кезінде) немесе қонышы қысқа қара түсті бәтеңке (туфли) (курсанттан, кадеттен, әскери ұланнан және мерзімді қызмет әскери қызметшісінен басқа);

2) қысқы далалық киім нысаны кезінде далалық қысқы қара түсті бәтеңке орнына қысқы қонышы қысқа қара түсті етік.

Қысқы уақытта жылы ауа райында жазғы киім нысанының аяқ киімін киюге жол беріледі.

Салтанатты және күнделікті киім нысаны кезінде белгіленген аяқ киіммен бірдей пішінді қара түсті азаматтық аяқ киім (өкшесінің биіктігі 4 сантиметрден аспайды) киюге жол беріледі.

Ескерту. 56-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 29.08.2025 № 1182 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң 16.09.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

57. Ұйық: қара түсті және құм (зәйтүн) түстес аяқ киімде қара (қорғаныш), ақ түсті аяқ киімде ақ түсті киіледі. Түсі өнген, белгіленбеген түсті ұйық киюге жол берілмейді.

58. Әскери қызметші әйелдер үшін шұлық пен колготки қысқы киім нысаны кезінде қара түсті, жазғы киім нысанында ақшыл сары түсті киіледі. Түсі өнген, белгіленбеген түсті шұлық пен колготки киюге жол берілмейді.

59. ҚК, басқа да әскерлер мен әскери құралымдар үшін киім-кешек "Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарының әскери киім нысаны мен айырым белгілері туралы" Қазақстан Республикасы Президентінің 2011 жылғы 25 тамыздағы № 144 Жарлығымен бекітілген Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарының әскери киім нысаны мен айырым белгісі үлгілерінің сипаттамасы мен суретінде келтірілген.

5-параграф. Амуниция – қаруды, оқ-дәрілер мен басқа да әскери жабдықты алып жүруді жеңілдететін әскери киім нысанының заттары (белбеу, шағын сөмке, жақпарлы кеудеше)

60. Қатардағы жауынгер, сержант пен офицер құрамының лауазымында келісімшарт бойынша әскери қызмет өткеретін әскери қызметшілердің, әскерге шақыру бойынша әскери қызмет өткеретін офицерлердің мундирінде (тужуркасында) салтанатты белдік алдыңғы жағында жоғарыдан үшінші түймеге тиіп тұрады.

Қысқы пальтоға салтанатты белдік таққанда ол жоғарыдан үшінші түймеге тиіп тұрады.

Белдікті таққанда тоғасы алдыңғы жағында ортасында тұрады.

61. Далалық белбеу осы Қағидалардың 45-тармағында көрсетілген жағдайда әскери полиция органының әскери қызметшілері үшін далалық костюмге, қысқы далалық костюмге тағылады.

Далалық белбеуді таққанда тоғасы (жарак) орта жағында тұрады.

62. Мерзімді әскери қызмет өткеретін әскери қызметшілерге, әскери оқу орны курсанттарына, әскери колледж кадеттеріне, әскери ұландарына далалық белбеу орнына жез тоғалы қоңыр түсті белдік белбеу тағуға жол беріледі. Салтанатты белбеу қысқы салтанатты күртеше немесе китель сыртынан тағылады. Далалық белбеу далалық костюм, қысқы далалық костюм, қысқа тон, жылы кеудеше, Әскери-теңіз күштерінде сыртқы нысанды жейде, нысанды жейде кигенде шалбар сыртына тағылады.

Салтанатты ақ түсті белдік белбеу мерзімді әскери қызмет өткеретін әскери қызметшілердің бүркеніш түсті қысқы және жазғы күртешесін, әскери оқу орны, әскери кафедра (әскери факультет) курсанттарының, әскери колледж кадеттерінің, әскери

ұландарының қысқы күртешесін, қысқы пальто кигенде белбеудің төменгі жиегі жамбас сүйегі жоғарғы бөлігінің жиегінде, кительде үшінші түйменің үстін жауып тұратындай тағылады.

Ескерту. 62-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 29.08.2025 № 1182 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң 16.09.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

63. Пистолет кобурасы оң жақ жанында далалық белбеуге (жараққа):

1) ҚК-де (Әскери-теңіз күштерінен басқа) қысқы пальто, қысқы күртеше, китель, далалық жазғы және қысқы күртеше сыртына, жейде астына (белдік белбеуге);

2) Әскери-теңіз күштерінде қысқы пальто, бушлат, қысқы күнделікті күртеше және далалық жазғы және қысқы күртеше сыртына, тужурка және сыртқы нысанды жейде, нысанды жейде кигенде жейде астына шалбар сыртына тағылады.

64. Кездік Әскери-теңіз күштерінде салтанатты белдікпен тужурка, қысқы пальто сыртына сол жақ жанына тағылады.

Үлкен бастықтың нұсқауы бойынша тужурка астына тағуға жол беріледі.

65. Далалық сөмке жазғы, маусымдық және қысқы далалық және күнделікті киім нысанында киім-кешек сыртынан оң жақ иыққа тартылған белдікте сол жақ жанына тағылады.

Саптан тыс сол қолда далалық сөмке ұстауға жол беріледі.

66. Аксельбант салтанатты киім нысаны кезінде:

1) жоғары офицерлер құрамы, полковник атағындағы және құрметті қарауыл бөлімшесінің әскери қызметшілері, әскери дирижерлар мен үрлемелі оркестр музыканттары екі ұштығы бар алтын түстес;

2) аға және кіші офицер құрамы, қатардағы жауынгер, сержант және офицер құрамының лауазымында келісімшарт бойынша әскери қызмет өткеретін әскери қызметшілер, әскери қызметші әйелдер бір ұштығы бар алтын түстес;

3) әскери оқу орны, әскери кафедра (әскери факультет) курсанттары, мерзімді әскери қызмет өткеретін әскери қызметшілер, әскери колледж кадеттері, әскери ұландары бір ұштығы бар күміс түстес (Қазақстан Республикасы Мемлекеттік күзет қызметінің Айрықша мақсаттағы күштерінде – алтын түстес) тағады.

Ескерту. 66-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 29.08.2025 № 1182 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң 16.09.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

67. Әскери қызметшілер үшін амуниция осы Қағидаларға 1-қосымшада келтірілген.

Арнайы мақсаттағы бөлімшенің әскери қызметшілері үшін амуницияны бөлімше командирі айқындайды.

3-тарау. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарының айырым белгісі

1-параграф. Погон мен шағын погон

68. Жапсыра тігілетін погон қысқы пальтоға тағылады.

Тағылатын погон мундирге, кительге, тужурка мен қысқа тонға тағылады.

Муфтадағы погон қысқы күртешеге, № 1 күнделікті костюмге, жейдеге және теріден тігілген күртешеге тағылады.

Әскери атағы бойынша және қан тобы көрсетілген кеудеге жапсырма жазғы, қысқы және бүркеніш түсті маусымдық күртешеге, далалық свитерге тағылады. Бұл ретте жапсырманың төменгі жиегі кокетканың жоғарғы жиегі бойынша өтеді.

Әскери атағы бойынша кеудеге жапсырма далалық киім-кешектің оң жағына, ал қан тобы сол жағына тағылады.

ҚК Әуе қорғанысы күштерінің әскери қызметшілерінің арнайы киім нысанына әскери атағы бойынша төртбұрышты пішінді кеудеге жапсырма сол жақ кеудеге жаға ұшының деңгейіне тағылады.

ҰҚК Авиация қызметі әскери қызметшілерінің арнайы киім нысанына тағу көзделген әскери атағы бойынша шаршы пішінді кеуде жапсырмасы сол жақ кеудеге кокетка үстінен тағылады.

Әскери атағы бар ҰҚК Шекара қызметінің жағалық бөлімшесінің, теңіз бөлімшесінің әскери қызметшілері негізі белгіленген түсті және жиегі ашық жасыл түсті погон тағады.

ҰҚК Авиация қызметінің әскери қызметшілері күнделікті киім нысанында негізі қара көк түсті погон тағады.

Штаттық әскери-есептік мамандығы корабльдік емес Әскери-теңіз күштері жағалық бөлімшесінің әскери қызметшілері (әскери атағы бар) жиегі қызыл түсті погон тағады.

Шағын погон сыртқы нысанды жейдеге, нысанды фланель жейдеге және жұмыс костюміне жапсыра тігіліп тағылады.

69. Погонға жұлдыздарды (шағын жұлдыздарды) тағу осы Қағидаларға 2-қосымшада келтірілген.

70. Погонға жапсырма тағу осы Қағидаларға 3-қосымшада келтірілген.

2-параграф. Жеңдегі және айырым төсбелгісі

71. Әскери қызметшілердің ҚК-ге, басқа да әскерлер мен әскери құралымдарға тиесілігін көрсететін шеврон киім-кешектің сол жақ жеңіне жеңнің жоғарғы нүктесінен 12 сантиметр аралықта, әскери колледж ұландары, кадеттері үшін жеңнің жоғарғы нүктесінен 8 сантиметр аралықта тігіледі.

Ескерту. 71-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 29.08.2025 № 1182 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң 16.09.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

72. Әскери қызметшілердің ҚК түріне, әскер тегіне, бас қолбасшылыққа, өңірлік қолбасшылыққа, әскери бөлімге тиесілігін көрсететін жеңдегі белгі киім-кешектің оң жақ жеңіне жеңнің жоғарғы нүктесінен 12 сантиметр аралықта тігіледі және диаметрі 80 миллиметр шеңбер пішінді (командалық лауазымда келісімшарт бойынша әскери қызмет өткеретін сержант пен старшинаға шевроннан басқа) болады. Әскери полиция әскери қызметшілері үшін жеңдегі белгі жеңнің жоғарғы нүктесінен 2 сантиметр аралықта тігіледі. Әскери колледж кадеттері, әскери ұландары үшін жеңнің жоғарғы нүктесінен 8 сантиметр аралықта тігіледі.

Ескерту. 72-тармақ жаңа редакцияда – ҚР Қорғаныс министрінің 29.08.2025 № 1182 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң 16.09.2025 бастап қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

73. Киім-кешектің оң жақ жеңіне тағылатын шеврон командалық лауазымда келісімшарт бойынша әскери қызмет өткеретін сержант пен старшина үшін жеңнің жоғарғы нүктесінен 12 сантиметр аралықта тігіледі, қалқан пішінді білдіреді. Шеврон көлемі: биіктігі бойынша 90 миллиметр, ені бойынша 75 миллиметр. Шеврон жиегі, ондағы жазу мен сурет түсі – алтын түстес.

74. Мемлекетке тиесілікті білдіретін белгі (Қазақстан Республикасының Мемлекеттік Туы бейнеленген) № 1 күнделікті киім нысаны костюмінің сол жағына кокетка үстінен тігіледі.

Маман сыныптық біліктілігі белгісі № 1 күнделікті киім нысаны костюмінің оң жағына кокетка үстінен тігіледі.

ҰҚК Авиация қызметі әскери қызметшілерінің арнайы киім нысанына тағу көзделген маман сыныптық біліктілігі белгісі киім-кешек матасының түсімен бірдей жапсырма түрінде кеуденің оң жағына кокетка үстінен тағылады.

ҚК Десанттық-шабуылдау әскерлеріне тиесілікті білдіретін белгі тағуға жол беріледі. Басқа әскери қызметшілер тек халықаралық міндеттемелерді орындаған, халықаралық оқу-жаттығу өткізілген, сондай-ақ Қазақстан Республикасының шегінен тыс қызметтік іссапарға шыққан кезде оң және (немесе) сол жақ жеңге жеңнің жоғарғы нүктесінен 2 сантиметр аралықта тағады.

Белгі оң жаққа тағылғанда ол Мемлекеттік Тудың оң жағын (өрнек Тудың оң жағына орналасқан, қалықтап ұшқан қыран оң жаққа бағытталған) бейнелеуге тиіс.

Парашюттік-десанттық даярлық бойынша төсбелгі көлемі ұзындығы бойынша 60 миллиметр, биіктігі бойынша 30 миллиметр далалық және арнайы киім-кешекке әскери атағы бойынша айырым төсбелгісі үстінен оң жаққа тігіледі.

75. Әскери-теңіз күштері корабльдік құрамының адмиралы мен офицерінің әскери атағы бойынша (корабльдік әскери атағы бар) жеңдегі айырым белгісі тужуркаға сыртқы жағынан екі жақ жеңде жеңнің төменгі жиегінен 10 сантиметр аралықта тағылады.

Корабльдік емес әскери-есептік мамандығы бар (әскери атағы бар) Әскери-теңіз күштері жағалық бөлімшесінің әскери қызметшілері әскери атағы бойынша жеңдегі айырым белгісін тақпайды.

76. Әскери оқу орны курсанттарының (Әскери-теңіз күштерінен, ҰҚК Шекара қызметінің теңіз бөлімшесінен басқа) оқу курсы бойынша жеңдегі белгісі әскер түрінің, әскер тегінің түсі бойынша шұғадан тігілген қақпақшаға ұшы төмен қаратып тігілетін алтын түстес оқадан жасалған бұрыштама китель және қысқы пальто сол жақ жеңінің сыртқы жағына Қарулы Күштерге, басқа да әскерлер мен әскери құралымдарға тиесілікті көрсететін жеңдегі белгіден 1 сантиметр төмен оның төменгі жиегіне карама-қарсы тігіледі.

Оқу курсына сәйкес жеңдегі белгіге бұрыштама тағылады: бір, екі, үш, төрт, бес – тиісінше 1, 2, 3, 4, 5-курс курсанттары үшін.

Оқа ені 10 миллиметр, ұзындығы 75 миллиметр. Бұрыштама арасындағы аралық 2 миллиметр.

77. Әскери-теңіз күштері, ҰҚК Шекара қызметі теңіз бөлімшесінің әскери оқу орны курсанттарының оқу курсы бойынша жеңдегі белгісі – қара (сыртқы нысанды жейдеге – ақ) түсті шұғадан тігілген ұшы төмен қаратып тағылған алтын түстес оқадан жасалған бұрыштама сол жақ жеңнің сыртқы жағына тігіледі. Бұрыштаманың үстіңгі жағына Қарулы Күштерге, басқа да әскерлер мен әскери құралымдарға тиесілікті көрсететін жеңдегі белгіден 1 сантиметр төмен оның төменгі жиегіне карама-қарсы тігілетін диаметрі 20 миллиметр алтын түстес жұлдыз тағылады.

Оқу курсына сәйкес жеңдегі белгіге бұрыштама тағылады: бір, екі, үш, төрт, бес – тиісінше 1, 2, 3, 4, 5-курс курсанттары үшін.

Оқа ені 10 миллиметр, ұзындығы 75 миллиметр. Бұрыштама арасындағы аралық 2 миллиметр. Бұрыштаманың жоғарғы бұрышының ұшын біріктіретін сызықтан тік эмблема жұлдызының ортасына дейінгі аралық 25 миллиметр.

78. Сержант құрамының лауазымды айқындайтын, негізі қорғаныш түсті және жазба қара түсті әріптермен мемлекеттік тілде жазылған жеңдегі белгісі жазғы және қысқы далалық күртешеге жеңнің жоғарғы нүктесінен 2 сантиметр аралықта тағылады.

3-параграф. Бас киімге кокарда, эмблема, тігіс пен жапсырма

79. Бас киімге кокарда, эмблема, тігіс пен жапсырма Жарлықпен бекітілген Қазақстан Республикасының ҚК, басқа да әскерлері мен әскери құралымдары әскери қызметшілерінің әскери киім нысаны және айырым белгісі үлгілерінің сипаттамасы мен суреттеріне сәйкес тағылады.

80. Беретке жапсырма жиегі алтын түстес қалқан пішінді және берет ортасынан 50 миллиметр аралықта сол жаққа тағылады. Жапсырма көлемі: биіктігі 50 миллиметр, ені 40 миллиметр.

Десанттық-шабуылдау әскерлері үшін беретке жапсырма пішіні трапеция тәрізді және береттің сол жағына жапсыра тігіледі. Алдыңғы бөлігінің биіктігі 35 миллиметр, артқы бөлігінің биіктігі 15 миллиметр, жоғарғы бөлігінің ұзындығы 80 миллиметр және төменгі бөлігінің ұзындығы 70 миллиметр.

4-параграф. Киім-кешекке эмблема, тоға, шытыр, түйме, өрнек пен тігіс

81. Киім-кешекке эмблема, тоға, шытыр, түйме, өрнек пен тігіс Жарлықпен бекітілген Қазақстан Республикасы ҚК, басқа да әскерлері мен әскери құралымдары әскери қызметшілерінің әскери киім нысаны және айырым белгісі үлгілерінің сипаттамасы мен суреттеріне сәйкес тағылады.

82. ҚК, басқа да әскерлер мен әскери құралымдар (Әскери-теңіз күштерінен, теңіз жаяу әскері бөлімінен, ҰҚК Шекара қызметінің теңіз бөлімшесінен және әскери прокуратура органынан басқа) әскери қызметшілерінің (жоғары офицер құрамынан басқа) мундирі мен кителінің жағасына алтын түстес "KZ" эмблемасы жағаның төменгі жиегіне қарама-қарсы тағылады. Жағаның төменгі жиегінен әріптердің төменгі жиегіне дейінгі аралық 15 миллиметр.

4-тарау. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарының әскери киім нысанына орден, медаль, планкадағы орден лентасы мен медаль лентасын және басқа да ерекшелік белгісін тағу

83. Әскери киім нысанына (мундирге, тужуркаға, кительге, күнделікті костюмге, сыртқы нысанды жейдеге, нысанды жейдеге) орден мен медаль немесе планкадағы орден лентасы мен медаль лентасын және әскери төсбелгіні тағу міндетті болып табылады.

Әскери қызметшілерге салтанатты киім нысанына сегіз ведомстволық, халықаралық медальды және басқа да мемлекет наградасынан астам тағуға жол берілмейді.

Егер дәрежесі бойынша бөлінетін ведомстволық, халықаралық медаль және басқа мемлекеттер наградасы сегізден астам болғанда, анағұрлым жоғары дәрежедегі тағылады.

84. Жоғары дәрежелі ерекшелік белгісі: "Алтын Қыран", "Халық Қаһарманы" алтын жұлдыз медалі, "Отан" ордені, сондай-ақ құрмет атағына төсбелгі жазғы салтанатты (жейдеге), жазғы күнделікті (жейдеге), далалық және жұмыс киім нысанынан басқа, барлық киім нысанына тағылады.

85. Салтанатты киім нысанына:

- 1) жоғары дәрежелі ерекшелік белгісі – "Алтын Қыран" ордені, "Халық Қаһарманы" алтын жұлдыз медалі, "Отан" ордені;
- 2) орден мен медаль;
- 3) құрмет атағына төсбелгі;

- 4) депутат төсбелгісі;
- 5) "Қазақстанның ғарышкер-ұшқышы" төсбелгісі;
- 6) "Корабль командирі" төсбелгісі;
- 7) "Алыс жорық үшін" төсбелгісі;
- 8) үздік және сыныпты маман төсбелгісі;
- 9) әскери, арнаулы оқу орнын аяқтағаны туралы төсбелгісі тағылады.

86. Жазғы (жейдеге) киім нысанынан басқа, салтанатты және күнделікті киім нысанына:

- 1) әскери, арнаулы оқу орнын аяқтағаны туралы төсбелгі;
- 2) жоғары азаматтық оқу орнын аяқтағаны туралы төсбелгі;
- 3) үздік және сыныпты маман төсбелгісі;
- 4) парашюттік-десанттық даярлық бойынша төсбелгі;
- 5) спорттық белгі мен медаль;

6) Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген басқа да ерекшелік белгісі тағылады.

Осы оқу орнында тек курстық даярлықты (әскери-академиялық курсты, біліктілікті арттыру курсы) аяқтағанда жоғары және орта әскери оқу орнын аяқтағаны туралы төсбелгіні тағуға жол берілмейді.

87. Салтанатты сұр түсті мундирге және күнделікті киім нысанына орден мен медаль орнына планкадағы орден лентасы мен медаль лентасы, сондай-ақ ерекшелік белгісі, оның ішінде осы Қағидалардың 86-тармағында көрсетілген төсбелгі тағылады.

88. Жаралану санының белгісі жазғы салтанатты (жейдеге), жазғы күнделікті (жейдеге), далалық және арнайы (жұмыс) киім нысанынан басқа, барлық киім нысанына орден мен медальдан 10 миллиметр жоғары оң жақ кеудеге, ал орден мен медаль болмағанда оның орнына тағылады.

89. Жоғары дәрежелі ерекшелік белгісі: "Алтын Қыран" ордені, "Халық Қаһарманы" алтын жұлдыз медалі, "Отан" ордені орден мен медальдан немесе планкадағы орден лентасы мен медаль лентасынан жоғары сол жақ кеудеге тағылады.

Екі немесе одан көп жоғары дәрежелі ерекшелік белгісін таққанда ол киімге мынадай реттілікпен, жұлдыздар екі жағындағы ұшы 10 миллиметр аралықпен оңнан солға қарай бір қатарға бөлек тағылады: "Алтын Қыран" ордені, "Халық Қаһарманы" алтын жұлдыз медалі, "Отан" ордені.

"Алтын Қыран" ордені, "Халық Қаһарманы" алтын жұлдыз медалі, "Отан" ордені:

1) екі жаққа қаусырмалы мундирге, тужурка мен кительге лацканнан солға қарай медаль тегершігінің жоғарғы жиегі лацкан бұрышы деңгейінде болатындай;

2) бір жаққа қаусырмалы мундирге, китель мен күртешеге лацканнан солға қарай медаль тегершігінің жоғарғы жиегі лацкан қиығы деңгейінде болатындай;

3) сыртқы нысанды жейдеге, нысанды фланель жейдеге орден мен медаль жұлдызының төменгі бұрышы жаға қиығы бұрышынан 80 миллиметр жоғары тұратындай тағылады.

90. Тегершікке тағылатын бұрынғы Кеңес Социалистік Республикалар Одағы (бұдан әрі – КСРО), Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығы (бұдан әрі – ТМД) және өзге де шетел мемлекетінің ордені сол жақ кеудеге, ал тегершіксіз тағылатын орден оң жақ кеудеге тағылады. Барлық медаль сол жақ кеудеге тағылады.

91. Мемлекеттік награда "Қазақстан Республикасының Мемлекеттік наградалары туралы" Қазақстан Республикасының Заңында көзделген тәртіппен тағылады.

92. Сол жақ кеудеге тағылатын медаль мынадай тәртіппен:

1) республикалық маңыздағы мерейтой медалі уақытының өту тәртібінде;

2) Қарулы Күштердің, басқа да әскерлер мен әскери құралымдардың мерейтой медалі уақытының өту тәртібінде;

3) "Мемлекеттік рәміздер және Қазақстан Республикасының Президентіне тікелей бағынатын және есеп беретін кейбір мемлекеттік органдардың, Қазақстан Республикасы Конституциялық Сотының, Қазақстан Республикасы Орталық сайлау комиссиясының, құқық қорғау органдарының, соттардың, Қарулы Күштердің, басқа да әскерлер мен әскери құралымдардың ведомстволық және оларға теңестірілген өзге де наградаларының геральдикасы мәселелері туралы" Қазақстан Республикасы Президентінің 2011 жылғы 30 қыркүйектегі № 155 Жарлығымен бекітілген ведомстволық медаль осы Қазақстан Республикасы Президенті Жарлығының тізбесі бойынша маңыздылық дәрежесі тәртібінде;

4) "Қазақстан Республикасы Үкіметінің құрылымына кіретін кейбір мемлекеттік органдардың ведомстволық наградалары туралы" Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2011 жылғы 15 желтоқсандағы № 1539 қаулысымен бекітілген ведомстволық медаль осы Қазақстан Республикасы Үкіметі қаулысының тізбесі бойынша маңыздылық дәрежесі тәртібінде тағылады.

Әскери қызметшіні әртүрлі ведомствоның медалімен наградтағанда ол әскери қызметші әскери қызмет өткеретін ведомство медалінен кейін оңнан солға қарай маңыздылық дәрежесі тәртібінде тағылады.

Орденмен және медальмен наградталған адамдарға оның орнына белгіленген үлгідегі награда нышанын тағуға жол беріледі.

93. Сол жақ кеудеде екі және одан да көп орден таққанда, сондай-ақ көрсетілген орденмен бірге медаль таққанда олардың тегершігі осы Қағидалардың 92 және 93-тармақтарында белгіленген тәртіппен оңнан солға қарай бір қатарда біріктіріледі. Бір атаулы орден мен медаль наградтау уақыты тәртібінде қатар тағылады. Бір қатарға сыймайтын орден мен медаль бірінші қатардан төмен екінші және келесі қатарға түсіріледі және оңнан солға қарай белгіленген кезектілікпен тағылады.

94. Сол жақ кеудеге орден мен медаль тағу бірінші қатардағы жалпы планканың (тегершіктің) жоғарғы жиегі:

1) екі жаққа қаусырмалы мундирде, китель мен тужуркада лацкан деңгейінен 70 миллиметр төмен;

2) сыртқы нысанды жейдеде, нысанды фланель жейдеде жаға қиығының бұрышы деңгейінен 70 миллиметр жоғары болатындай жүргізіледі.

Екінші қатардағы орден мен медаль тегершігінің жалпы планкасы бірінші қатардағы орден мен медаль астына кіріп тұрады, үшінші және келесі қатар ұқсас тәртіппен тағылады.

95. Оң жақ кеудеге екі және одан да көп орден таққанда солдан оңға қарай олардың екі жанының шеті аралығы 5 миллиметр аралықпен бір қатарға көлденең тағылады. Дәрежесі бар бір атаулы орден наградтау уақыты тәртібінде бір қатарға тағылады.

Бір қатарға сыймайтын орден бірінші қатардан төмен тағылатын екінші және келесі қатарға түсіріледі және солдан оңға қарай көрсетілген кезектілікпен тағылады. Орден қатары арасындағы аралық 10 миллиметр.

Бірінші қатардағы орденнің (медаль тегершігінің) жоғарғы шеті сол жақ кеудеге тағылатын орден мен медаль бірінші қатарының жалпы планкасы (тегершігі) үшін белгіленген деңгейге тағылады.

96. Жоғары дәрежелі ерекшелік белгісі, бұрынғы КСРО, ТМД және шетел мемлекетінің ордені мен медалі мәртебесіне сәйкес кезектілікпен Қазақстан Республикасының наградасынан кейін тағылады.

97. Планкадағы орден лентасы мен медаль лентасы сол жақ кеудеге:

1) мундирге, кительге, тужуркаға лацкан бұрышы деңгейінен 70 миллиметр төмен;

2) сыртқы нысанды жейдеге, нысанды фланель жейдеге жаға қиығының бұрышы деңгейінен 70 миллиметр жоғары тағылады.

98. Планкадағы орден лентасы мен медаль лентасы оңнан солға қарай осы Қағидалардың 92 және 93-тармақтарына сәйкес тағылады.

Бір планкаға сыймайтын лента екінші және келесі планкаға түсіріледі, лентасы бар дайын планка биіктігі 10 миллиметр.

99. Бұрынғы КСРО, ТМД және шетел мемлекетінің ордені мен медалінің лентасы планкаға мәртебесіне сәйкес кезектілікпен Қазақстан Республикасының планкадағы орден лентасы мен медаль лентасынан кейін тағылады. Бір қатарға сыймайтын орден және медаль лентасы келесі қатарға түсіріледі.

100. Құрмет атағына төсбелгі оң жақ кеудеге тағылады және орден мен медальдан жоғары:

1) екі жаққа қаусырмалы және бір жаққа қаусырмалы мундирге, тужурка мен кительге лацканнан оңға қарай белгі тегершігінің жоғарғы жиегі лацкан бұрышы деңгейінде болатындай етіп;

2) сыртқы нысанды жейдеге, нысанды фланель жейдеге белгінің төменгі жиегі жаға қиығының бұрышы деңгейінен 80 миллиметр жоғары болатындай тағылады.

101. Депутат төсбелгісі сол жақ кеудеге тағылады және:

1) екі жаққа қаусырмалы мундир мен тужуркаға лацкан ортасына ілгек деңгейіне;

2) бір жаққа қаусырмалы мундир мен кительге лацкан ортасына оның бұрышы деңгейіне;

3) сыртқы нысанды жейдеге, нысанды жейдеге орден мен медальдан немесе орден мен медаль лентасы бар планкадан 10 миллиметр жоғары тағылады.

102. Маманның сыныптық біліктілігі төсбелгісі оң жақ кеудеге лацкан деңгейінен 70 миллиметр төмен тағылады.

Жоғары оқу орнын аяқтағаны туралы төсбелгі сыныптық біліктілігі төсбелгісінен 10 миллиметр төмен тағылады.

"Алыс жорық үшін" төсбелгісі оң жақ кеудеге бір деңгейде оқу орнын аяқтағаны туралы төсбелгіден оңға қарай тағылады.

"Құрметті шекарашы" төсбелгісі оң жақ кеудеге бір деңгейде жоғары әскери оқу орнын аяқтағаны туралы төсбелгісінен солға қарай тағылады.

Қазақстан Республикасының Президенті, Үкімет және мемлекеттік органның бірінші басшылары берген басқа да ерекшелік және ведомстволық төсбелгісі оң жақ кеудеге бір қатарда лацкан деңгейінде және солдан оңға қарай тағылады.

103. Әскери қызметшіде екі және одан көп азаматтық жоғары және әскери оқу орнын бітіргені туралы төсбелгі болғанда барлық төсбелгі тағылады.

Азаматтық жоғары оқу орнын (университет, институт) бітіргені туралы төсбелгі жоғары әскери оқу орнын бітіргені туралы төсбелгі болғанда одан оң жаққа қарай бір деңгейде тағуға жол беріледі.

Жоғары әскери оқу орнын бітіргені туралы белгі болғанда әскери оқу орнын бітіргені туралы белгі тағылмайды.

Әскери колледж, республикалық мектеп және арнайы мектеп-интернат бітіргені туралы төсбелгі оң жақ кеудеге тағылады және одан оңға қарай жоғары немесе орта әскери оқу орнын бітіргені туралы белгімен бір деңгейде, ал белгі болмағанда оның орнына тағылады.

104. Бұрынғы КСРО, ТМД және шетел мемлекетінің ерекшелік төсбелгісі Қазақстан Республикасының төсбелгісінен кейін тағылады.

105. Әскери қызметшінің салтанатты және күнделікті киім-кешегіне орден, медаль мен ерекшелік белгісін тағу осы Қағидаларға 4 және 5-қосымшаларда келтірілген.

Әскери қызметшінің күнделікті костюміне планкадағы медаль мен ерекшелік белгісі осы Қағидаларға 5-қосымшаға ұқсас орналастырылады.

Қазақстан Республикасы
Қарулы Күштерінің, басқа да
әскерлері мен әскери
құралымдарының әскери киім

нысанын киіп жүру және
айырым белгілерін, сондай-ақ
басқа да белгілерді тағып
жүру қағидаларына
1-қосымша

Әскери қызметшілерге амуниция

1. Амуниция жиынтығы құрамына мынадай заттар кіреді:

Р/с №	Заттар атауы	Заттар саны	Ескертпе
1.	Қорғаныш дулыға	1	
2.	Броньды кеудеше, броньды жүйе (жүзу броньды кеудешесі)	1	
3.	Қатпарлы кеудеше	1	Қатпарлы белдік, иық немесе иық-белдік жүйесі бауын тағуға жол беріледі
4.	Далалық белдік	1	Қатпарлы белдік тағуға жол беріледі
5.	Плащ-шатыр (плащ-жамылғы)	1	
6.	Астары және жылу ұстайтын кілемше (каримат) бар жатын қап	1	
7.	Жеке зат салатын рюкзак (сөмке)	1	
8.	Рюкзак (зат қабы)	1	
9.	Оқжатарға шағын сөмке	1	
10.	Иық баулы қол оқшашарының оқжатарына шағын сөмке	1	Оқшашаршыға беріледі
11.	Қол гранатасына сөмке	2	
12.	Құтыға қап	1	
13.	Құрастырылған бақырға қап	1	

Ескертпе: Басқа әскери мамандық әскери қызметшісіне амуниция жиынтығына тиесілі қаруға сәйкес өзгерістермен жоғарыда аталған заттар кіреді.

2. Амуницияны жинау және тағу:

1) далалық белбеуге немесе жараққа иық бау немесе иық-белдік жүйесі және амуниция заттары тағылады;

2) арқадағы белдік ілгегі бел ортасында, ал баудың пішінді жиегі жауырын арасында орналасатындай иық немесе иық-белдік жүйесінің бауы бойы мен өлшемі бойынша шақтап келтіріледі;

3) белбеу мен иық немесе иық-белдік жүйесіне бауға қажетті шағын сөмке мен қап бекітіледі және оларға оқ-дәрі, граната, құты, құрастырылған бақыр, газтұмша және жеке қорғаныс құралдары салынады;

4) амуниция тағылады.

Командирдің (бастықтың) нұсқауы бойынша кейбір амуниция заттарын жеке заттар салынатын сөмкеде (рюкзакта) немесе зат қабында сақтауға (салуға) жол беріледі.

3. Плащ-шатырды жинау мынадай реттілікпен жүргізіледі:

1) плащ-шатыр оның төмен бұрышына тігілген ілмек кенептің сыртқы жағында болатындай бет жағын сыртына қаратып төрт бүктеп (тік және көлденең бүктеп) жиналады;

2) жиналған кенеп екі қабаттап бүктеледі және одан кейін ілмегі ораманың сыртқы жағында болатындай жиналады.

4. Келісімшарт бойынша және әскерге шақыру бойынша офицерлер мен келісімшарт бойынша сержанттар мен сарбаздардың жеке заттары салынатын сөмкеге (рюкзакқа) немесе зат қабына мыналар салынады:

1) қолданылмағанда плащ-шатыр (плащ-жамылғы);

2) жатын қап;

3) бас киім (қысқы далалық киім нысанында – жазғы бас киім, жазғы далалық киім нысанында – қысқы бас киім);

4) қосымша ұйық – 4 жұп (2 жұп жазғы, 2 жұп термоұйық) (термоұйық орнына – 2 жұп қысқы ұйық рұқсат етіледі), іш киім – 1 жиынтық, термоішкіім – 1 жиынтық (термоішкіім орнына – 1 жиынтық жылы іш киім рұқсат етіледі), белгіленген түсті футболка – 1 дана, трусы – 1 дана және жаға астары – 2 дана (немесе өлшенген ақ түсті материал);

5) кружка мен қасығы бар бақыр;

6) жеке тамақтану рационы (қоймада сақталады, ерекше кезеңде беріледі);

7) қолданылмағанда қорғаныш дулығасы (болат, кевлар және басқалары);

8) жуынатын керек-жарақ (қорапқа салынған иіс сабын, тіс пастасы, қорапқа салынған тіс щеткасы, қырыну керек-жарағы) және сүлгі – 2 дана (бет және аяқ);

9) шаруашылық керек-жарақ заттары (ақ түсті жіп – 1 дана, қорғаныш түсті жіп – 1 дана, тігін инесі – 2 дана, киім мен аяқ киім щеткасы, түйме жинағы, аяқ киім майлағышы);

10) жеке таңу пакеті;

11) қолшам;

12) сіріңке – 1 қорап, майшам – 2 дана;

13) жиналмалы пышақ (кеңселік пышақ пен ұштағышқа жол беріледі);

14) жазу керек-жарағы жинағы (A5 форматтағы дәптер – 1 дана, конверт – 2 дана, қалам – 1 дана, автоқалам – 1 дана).

Далалық сөмке болғанда командирлік қолшам, бәкі және жазу құралдары жеке заттары салынатын сөмкеге (рюкзакқа) салынбайды.

5. Курсанттардың, кадеттердің және мерзімді қызмет өткеретін әскери қызметшілердің жеке заттары салынатын сөмкеге (рюкзакқа) немесе зат қапшығына мыналар салынады:

- 1) қолданылмағанда плащ-шатыр;
- 2) жатын қап;
- 3) бас киім (қысқы далалық киім нысанында – жазғы бас киім, жазғы далалық киім нысанында – қысқы бас киім);
- 4) қосымша ұйық – 4 жұп (2 жұп жазғы, 2 жұп термоұйық) (термоұйық орнына – 2 жұп қысқы ұйық рұқсат етіледі), іш киім – 1 жиынтық, термоішкіім – 1 жиынтық (термоішкіім орнына – 1 жиынтық жылы іш киім рұқсат етіледі), белгіленген түсті футболка – 1 дана, трусы – 1 дана және жаға астары – 2 дана (немесе өлшенген ақ түсті материал);
- 5) кружка мен қасығы бар бақыр;
- 6) жеке тамақтану рационы (қоймада сақталады, ерекше кезеңде беріледі);
- 7) қолданылмағанда қорғаныш дулығасы (болат, кевлар және басқалары);
- 8) жуынатын керек-жарақ (қорапқа салынған иіс сабын, тіс пастасы, қорапқа салынған тіс щеткасы, қырынуға керек-жарақ) және сүлгі – 2 дана (бет және аяқ);
- 9) шаруашылық керек-жарақ заттары (ақ түсті жіп – 1 дана, қорғаныш түсті жіп – 1 дана, тігін ине – 2 дана, киім мен аяқ киім щеткасы, қорғаныш түсті түйме – 2 дана, аяқ киім майлағышы);
- 10) жеке таңу пакеті;
- 11) жазу керек-жарағы жинағы (A5 форматтағы дәптер – 1 дана, конверт – 2 дана, қалам – 1 дана автоқалам – 1 дана).

6. Командирлік далалық сөмкеге мыналар салынады:

- 1) жұмыс және анықтама дәптері;
- 2) офицер сызғышы;
- 3) түсті қарындаш (қызыл түсті – 2 дана, көк түсті – 2 дана, қара түсті – 1 дана, қоңыр түсті – 1 дана, жасыл түсті – 1 дана, сары түсті – 1 дана);
- 4) фломастер жинағы;
- 5) өшіргіш (резеңке), қарындашқа ұштағыш, қайшы, кеңсе пышағы;
- 6) құбылнама;
- 7) курвиметр, циркуль-өлшегіш;
- 8) қол шам.

Қазақстан Республикасы
Қарулы Күштерінің, басқа да
әскерлері мен әскери
құралымдарының әскери киім
нысанын киіп жүру және

айырым белгілерін, сондай-ақ
басқа да белгілерді тағып
жүру қағидаларына
2-қосымша

Погонға жұлдыздарды (жұлдызшаларды) тағу

Р/с №	Әскери атағы	Жұлдыз (шағын жұлдыз), саны	Погонның төменгі жиегінен бірінші жұлдыз (шағын жұлдыз) ортасына дейінгі аралық, миллиметр	Погон бойындағы жұлдыздар (шағын жұлдыздар) ортасы арасындағы аралық, миллиметр
1	Армия генералы	4	30	25
2	генерал-полковник, адмирал	3	30	25
3	генерал-лейтенант, вице-адмирал	2	30	25
4	генерал-майор, контр-адмирал	1	55	-
5	полковник, 1-дәрежелі капитан	3	35	25
6	подполковник, 2-дәрежелі капитан	2	35	-
7	майор, 3-дәрежелі капитан	1	55	-
8	капитан, капитан-лейтенант	4	30	20
9	аға лейтенант	3	30	25
10	лейтенант	2	30	-

Қазақстан Республикасы
Қарулы Күштерінің, басқа да
әскерлері мен әскери
құралымдарының әскери киім
нысанын киіп жүру және
айырым белгілерін, сондай-ақ
басқа да белгілерді тағып
жүру қағидаларына
3-қосымша

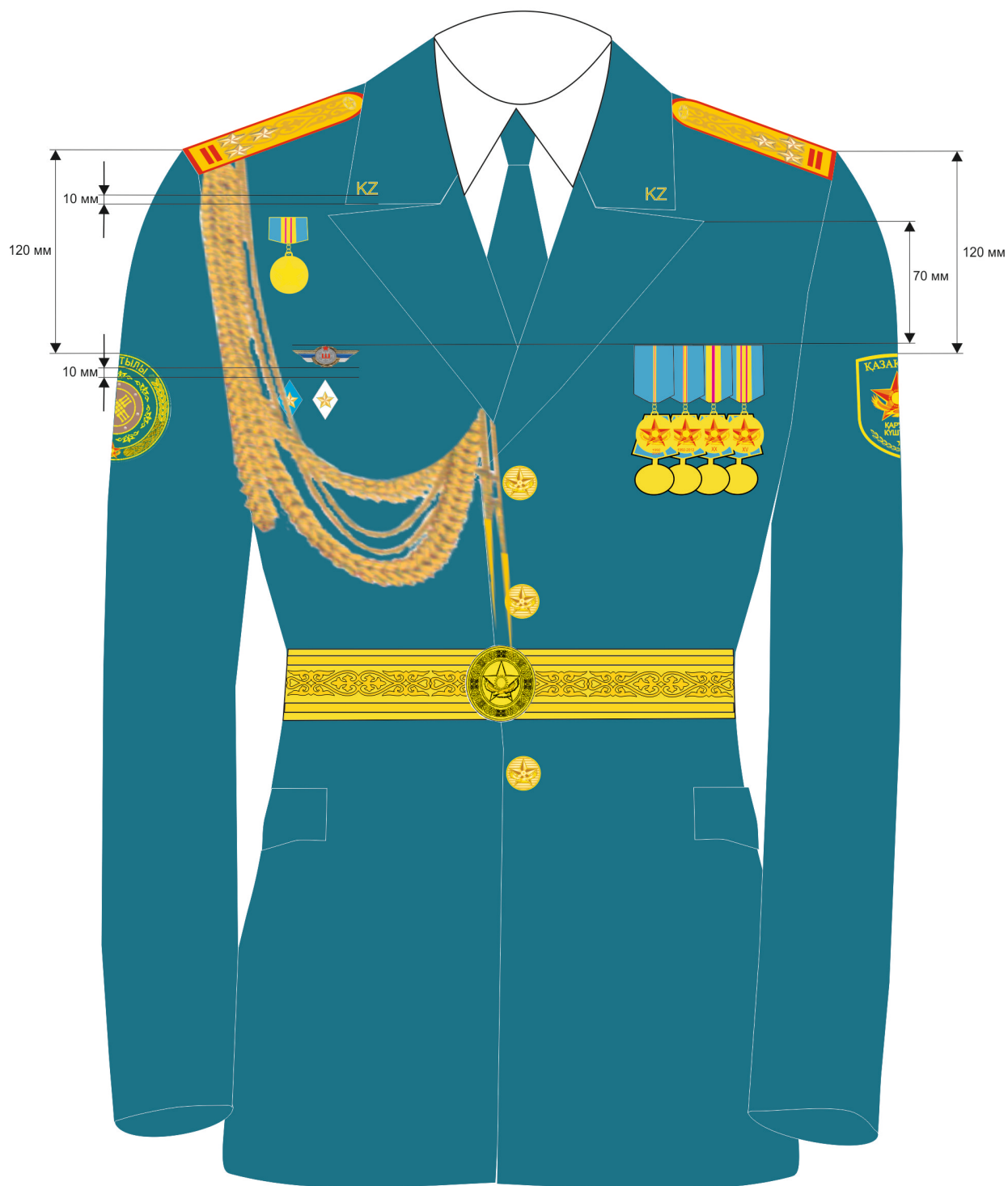
Погонға жапсырма тағу

Р/с №	Әскери атағы	Бұрыштама түріндегі жапсырма саны	Жапсырма ені, миллиметр
1	Шебер-сержант (шебер-старшина)	бұрыштама түріндегі екі жалпақ және бір жіңішке жапсырма	жалпақ жапсырма ені 15, жіңішке жапсырма ені 7
	Штаб-сержант		

2	(штаб-старшина)	бұрыштама түріндегі көлденең екі жалпақ жапсырма	жалпақ жапсырма ені 15
3	Бірінші сыныпты сержант (бірінші сыныпты старшина)	бұрыштама түріндегі көлденең бір жалпақ және үш жіңішке жапсырма	жалпақ жапсырма ені 15, жіңішке жапсырма ені 7
4	Екінші сыныпты сержант (екінші сыныпты старшина)	бұрыштама түріндегі көлденең бір жалпақ және екі жіңішке жапсырма	жалпақ жапсырма ені 15, жіңішке жапсырма ені 7
5	Үшінші сыныпты сержант (үшінші сыныпты старшина)	бұрыштама түріндегі көлденең бір жалпақ және бір жіңішке жапсырма	жалпақ жапсырма ені 15, жіңішке жапсырма ені 7
6	Аға сержант (бас старшина)	бұрыштама түріндегі көлденең бір жалпақ жапсырма	жалпақ жапсырма ені 15
7	Сержант (бірінші сатылы старшина)	бұрыштама түріндегі көлденең үш жіңішке жапсырма	жіңішке жапсырма ені 7
8	Кіші сержант (екінші сатылы старшина)	бұрыштама түріндегі көлденең екі жіңішке жапсырма	жіңішке жапсырма ені 7
9	Ефрейтор (аға матрос)	бұрыштама түріндегі көлденең бір жіңішке жапсырма	жіңішке жапсырма ені 7

Қазақстан Республикасы
Қарулы Күштерінің, басқа да
әскерлері мен әскери
құралымдарының әскери киім
нысанын киіп жүру және
айырым белгілерін, сондай-ақ
басқа да белгілерді тағып
жүру қағидаларына
4-қосымша

Әскери қызметшілердің салтанатты киім-кешегіне орденді, медаль мен айырым белгісін тағу

Қазақстан Республикасы
 Қарулы Күштерінің, басқа да
 әскерлері мен әскери
 құралымдарының әскери киім
 нысанын киіп жүру және
 айырым белгілерін, сондай-ақ
 басқа да белгілерді тағып
 жүру қағидаларына
 5-қосымша

Әскери қызметшілердің № 2 күнделікті киім-кешегіне планкадағы медаль мен айырым белгісін тағу

